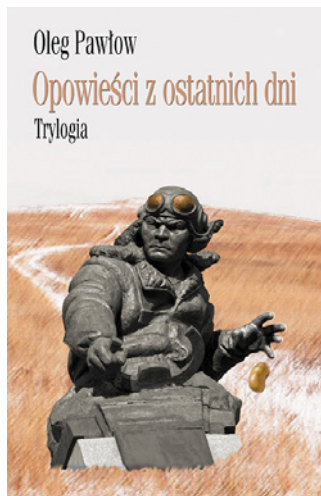

Opowieści z ostatnich dni

Noir Soir Blanc
Warszawa 2016

Schyłkowy okres Związku Radzieckiego. Nieuchronnego końca nikt jeszcze nie jest w stanie przewidzieć, zwłaszcza tam, w krainie zapomnianych jednostek wojskowych i łagrów. Tam czas zatrzymał się. Największym zmartwieniem ludzkim jest tam przetrwanie. Nie być głodnym, nie mieć trudnej służby, odpocząć i nie wychylać się. Bo kto się wychyli z tłumu naraża się na kłopoty.

Adam Kraszewski, portal natemat.pl

Opis

Trylogia *Opowieści z ostatnich dni* Olega Pawłowa opowiada o losach poddanych presji armii żołnierzy. Autor z pewną nutą ironiczną, ale z zachowaniem psychologicznej głębi, opisuje zróżnicowane ludzkie charaktery. W pierwszej z powieści (*Baśń służbowa*) kapitan Chabarow próbuje wykazać się inicjatywą i zamiast skonsumować zapas kartofli przydzielony kompanii, chce je zasadzić – aby uniezależnić się od docierających z różną częstotliwością dostaw. Postępuje więc wbrew niepisanim prawom panującym w radzieckim wojsku, gdzie każda własna inicjatywa jest tłumiona. Ciąg zdarzeń, który wywołuje działanie Chabarowa, pozwala przedstawić stacjonującą w kazachskich stepach jednostkę na

wszystkich szczeblach i pokazać, jaki opór rosyjska rzeczywistość stawia jednostce, która chce postąpić wbrew istnjącemu systemowi. W drugiej części (*Sprawa Matiuszyna*) pisarz także umieszcza akcję w armii, ale jego narracja obejmuje też wczesne lata życia głównego bohatera. Pawłow przedstawia cały życiorys Matiuszyna – poczynając od pozbawionego miłości dzieciństwa, stara się odpowiedzieć na pytanie, jakie ścieżki prowadzą człowieka do zbrodni – kreśli więc szczegółowy psychologiczny portret przestępcy. W trzeciej części trylogii (*Karagandyjska tryzna*), odmiennej nieco stylistycznie – znów bohaterem jest społeczny outsider, nierozgarnięty, naiwny Alosza Chołmogorow, święty „duraczok”.

Autor

Oleg Pawłow (ur. 1970 w Moskwie), rosyjski pisarz. Po ukończeniu szkoły pracował jako tragarz i niewykwalifikowany robotnik, służbę wojskową odbył w kompaniach ochrony łagrów w obwodzie karagandyjskim w Kazachstanie, doświadczenia te później wykorzystał w swojej prozie. Debiutował w 1990 roku na łamach prasy literackiej opowiadaniem rozgrywanym w realiach obozowych. W 1994 roku opublikował swoją pierwszą powieść *Baśń służbowa*, która okazała się dużym wydarzeniem i przyniosła młodemu pisarzowi uznanie. Kolejna powieść – *Sprawa*

Matiuszyna, wzbudziła kontrowersje jako krytyka nowoczesnej moralności. Trylogię uzupełniła *Karagandyjska tryzna*. Wśród innych, najczęściej autobiograficznych utworów, wyróżnia się *Dniownik bolnicznego ochrannika*, który nie mógł ukazać się w Rosji drukiem przez 16 lat. Pisarz przyznaje się do fascynacji prozą Andrieja Płatonowa i Aleksandra Sołżenicyna. Oleg Pawłow jest laureatem wielu nagród m.in. Rosyjskiego Bookera, nagrody Aleksandra Sołżenicyna, za trylogię *Opowieści z ostatnich dni* został uhonorowany Literacką Nagrodą Europy Środkowej „Angelus”.

Tematy do dyskusji

- Jeden z polskich recenzentów *Opowieści z ostatnich dni* stwierdził: *To język człowieka prostego, pogodzonego z własnym losem i przyjmującego wszelkie jego koleje jako coś oczywistego. Brak tu walki o polepszenie życia, brak też sprzeciwu i refleksji nad nim. Język ten oczywiście wprowadza nas w klimat opowieści, nie jest jednak w stanie wywołać u nas cienia współczucia. Wchodzimy w rolę beznamiętnego obserwatora z winy samych bohaterów. Ich bezradność nie wywołuje żadnej empatii, tym bardziej, że sam Autor nie kreśli ich życia wewnętrznego. Ot, typowi radzieccy ludzie pozbawieni ambicji, celów życiowych czy głębszych przemyśleń. Ludzie sprowadzeni przez system do roli żyjących maszyn.* Czy rzeczywiście sposób prowadzenia narracji przez Olega Pawłowa pozostawia nas obojętnymi wobec bohaterów?
- Jaką rolę w życiu bohaterów pełni armia i panujące w niej stosunki? Jak określa ich status społeczny – w trakcie służby i po niej?
- W jaki sposób Oleg Pawłow odnosi się do ludzi określanych jako „sowki” (homo sovieticus – omówić cechy im przypisywane). Jakie cechy homo sovieticus można dostrzec także w polskim społeczeństwie?
- Koleje życia Matiuszyna – bohatera drugiej części trylogii. Czy pisarz próbuje zwolnić go z odpowiedzialności za jego czyny? Co jest w prozie Pawłowa przyczyną zła?
- Obraz rosyjskiej rodziny w prozie Olega Pawłowa, rola religii lub jej braku w relacjach rodzinnych. Czy jest coś, co nadaje sens życia postaciom opisanym przez pisarza?

Warto przeczytać

Warto zestawić prozę Pawłowa z klasycznymi utworami literatury łagrowej Aleksandra Sołżenicyna (*Jeden dzień Iwana Denisowicza*) oraz z *Opowiadaniem kołymskimi* Władłama Ształamowa.

Poleca

Artur Nowaczewski – poeta i krytyk literacki; doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa. Adiunkt na Uniwersytecie Gdańskim. W 2009 otrzymał Nagrodę Fundacji ks. Janusza St. Pasierba. Stał współpracownik czasopisma „Topos”.

